

ják fel a figyelmet. Projektjei azonban – mint a finnországi erdő, amely egy, az aranymetszés arányain alapuló tökéletes gúlát alkot – valódi művekké válnak kidolgozottságuk, matematikai alapú arányosságuk és mélyen átgondolt szimbolikájuk által.

A kiállítás természetesen némileg száraz, hiszen az életmű helyett csak annak dokumentációját, illetve még papíron lévő terveit mutathatja fel. Azonban még így is a szívbe talál. A leglátványosabb akciói is magasan felette állnak az üres és naiv aktivizmusnak. Agnes Denes archaikus metaforái meghatározó jelekké válnak a hétköznapi közegünkön túli egyetemes emberi időben.

DOBRI IMRE

(Ludwig Múzeum. A kiállítás 2009. január 18-ig látogatható.)

PORTISHEAD: *Third*

A Portishead 1991-ben alakult Bristolban – nevüket egy közeli kikötővárostól kölcsönözték. Úgy mondják, a szintén Bristolból indult Massive Attackkel együtt a trip-hop (a szó mögött a hip-hop jazz-zel és reggae-dubbval, illetve néhol brit-poppal történő összeolvasztása áll legtöbbször) néven világhírűvé vált zenei stílus szülőaty-

jai. Ha azonban „közelebb megyünk” kicsit melankolikus zenéjükhez, láthatjuk, hogy ők egy periférikusabb zenei programot tűztek ki maguk elé, melyből általában afféle „zenei fröccsöt” készít a trip-hop iskola többi tagja. A formáció első albuma, az 1994-es *Dummy* szinte azonnal kritikailag elfogadott bombasikerré vált, és felgyorsult világunk korszakalkotónak bélyegzett hangzásainak sorába lépett. A *Portishead* című második lemez és a New York-i koncertalbum után mély hallgatás következett, egy-egy homályos bejelentéssel, ami csak még bizonytalanabbá tette a formáció jövőjét.

Idén tavasszal azonban szinte a semmiből előtört a harmadik lemez, amely a *Third* címet kapta. A *Silence*-t nyitó portugál szöveg arra figyelmeztet bennünket, hogy azt kapjuk, amit megérdemlünk. Rögvest felfigyelhetünk a hangzásra: a pontatlan, hömpölygő, tompán és torzan szóló dobfelszerelés, a szintén rútul nyikorgó, metrumról le-lecsúsztatógó gitár és az effektek vagy a „kosz” által meg-összeeső cselló hangja is jelzi: itt semmi sem fog tisztán szólni. Majd Beth Gibbons szintén ropant retroid módon visszhangosított hangja „Portishead-lépésekkel” hinti meg az előző lemezről örökölt koncepciót: minden úgy szól, mintha 40-50 éve vették volna föl.

Mindemellett a lemez keverése és kompressziója is igencsak ízletes. Ennek iskolapéldája lehetne a következő, *Hunter* című darab finom-melankolikus, puha arányaival. A gyakorlott hallgató rögtön felfigyel arra, hogy hiányoznak a scratch sávok, és az elektromos billentyű – leginkább Moog szintetizátor – lép előre, a többi sáv betöltő megerősítésével együtt. Ez a hiány örömteli, mert több hely lett mindennek tőle a zenéjükben, és e folyamat tovább mélyül a *Nylon Smile*-ban, hogy előkészítse az album első csúcát. *The Rip*. Itt előlép végre a Portishead egyik legszebb énekdallama, melyet akusztikus gitár és fagott hangja kísér, majd ez a gyászos, lágy folyam beleomlik egy Mooggal és dobbal vitt, nagyobb sűrűségű rengetegbe, s végül az egész eltűnik előlünk. Egyre véseterhesebb hangulatba ringat a következő két felvétel, a *We Carry On* megint demonstrálja az új hangzás arányainak sikerességét. A torz gitár és a kitartott billentyűs hangszerek egy új perspektívát engednek megmutatni: „The pace of time I can't survive”. S lám: egy újabb aprócska gitárral kísért dal jön, melynek énekanyaga egy '20-as évekbeli zenei program világába repíti el az együtttest. A Portishead történetében eddig soha nem hallott vokálok döbbszent meg a hall-

gatót, és csak azon lepődhet meg jobban, hogy zenei önazonosságuk mennyire megmarad.

Olyannyira, hogy ezután bátran repülhetnek előre 60 évet: íme a *Machine Gun*. Az elektronikus dobok torz, zengő, puszkaszerű dobogása-ropogása óriási teret enged az énekek, élénk bizonyítékul szolgálva ismét, hogy a Portishead minden hangsávja operatív funkcióval bír. Talán nem véletlen, hogy a szintén érezhetően kifinomultabb dalszövegek legjobbika is itt található, mely a zenei formára is brili-

áns módon reflektál. „But now I've realised that I'm... Only for me”. Nem szabad magyarázkodásba kezdeni a szám végén felhangzó, Terminator idéző string szintetizátorokra, egyszerűen bármilyen más aránnyal összecsukló, erőltetett giccsé válna az egész. Ezután három, immár talán megszokott új hangzású szám következik; a *Small* és a *Magic Doors* – a szaxofonnal a Goldfrapp szerzősenije, Will Gregory – tovább halad azon a területen, amit már bejárta egyszer a *Machine Gun* előtt. A bizonytalanságba zuhanó, albumzáró *Threads* hajókürtszerű szintetizátorhangjának zengése végül rámutat a csendre.

HARGITAI ANDRÁS

(*Universal Music*, 2008)